

UPPDATERAD
September 2024

KARLSTADS KOMMUN

SKYDDSÅTGÄRDER OCH TILLÄMPNING AV INDIVIDUELLA LARM

RIKTLINJE FÖR SKYDDSÅTGÄRDER OCH
TILLÄMPNING AV INDIVIDUELLA LARM

Typ av styrdokument

Omfattar (vem styrdokumentet gäller för)	Vård- och omsorgsförvaltningen
Styrdokumentets giltighet	2024-09-30- 2025-09-30
Revidering	Årligen
Dokumentansvarig	MAS, MAR och SAS

ANVISNING

Regler inriktade på metod och tillvägagångssätt. Fokuserar på utförande av en viss åtgärd, sätter gränser och förbjuder vissa beteenden.

HANDLINGSPLAN

Visar konkret hur ett visst uppdrag ska genomföras och följas upp genom att specificera åtgärder, tidplan och ansvar.

PLAN

Utgår från politisk styrning och beskriver vad kommunen vill uppnå inom ett visst område. En plan är planerande och framåtsyftande, här beskrivs önskad förändring och utveckling i form av insatser, men utan att specificera utförande eller metod. Kan innehålla mål.

POLICY

Uttrycker ett övergripande förhållningssätt i form av principer och inriktningar. Kortfattad styrning för bedömning och agerande i olika frågor. Nära kopplad till normer och värderingar.

RIKTLINJE

Vägledning som anger ramarna för handlingsutrymme i en viss fråga. Syftar till att skapa en gemensam norm för ett önskat beteende: som en slags handbok.

VERKSAMHETSPLAN

Visar konkret hur verksamheten ska fullgöra sitt uppdrag och uppfylla målen under ett visst år utifrån givna budgetramar. Kan innehålla mål.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	3
BAKGRUND	4
Regelverk	4
SYFTE.....	4
MÅL.....	4
METOD.....	5
Bedömning av skyddsåtgärder:.....	5
Arbetsgång vid riskanalys för skyddsåtgärder:.....	5
Tvångs- och begränsningsåtgärder – nödrätt	5
Skyddsåtgärder inom hälso- och sjukvårdens område	6
• Skyddsåtgärd bälte, sele, broms, rullstolsbord samt barriär till hygienstol	6
• Skyddsåtgärd sänggrind.....	6
• Skyddsåtgärd epilepsilarm.....	7
• Skyddsåtgärd GPS larm.....	7
Skyddsåtgärder inom socialtjänstens område	8
• Skyddsåtgärd sensorlarm.....	8
• Skyddsåtgärd låst ytterdörr i särskild boendeform	8
• Skyddsåtgärder kring mat, pengar, alkohol, cigaretter med mera	8
Kriterier för användning.....	8
Trygghetslarm inom socialtjänstens område.....	9
GPS larm	9

BAKGRUND

Verksamheten ska utgå från respekt för den enskildes självbestämmande och integritet. Den enskilde kan samtycka skriftligt eller muntligt eller på annat sätt visa att han eller hon samtycker till den aktuella skyddsåtgärden. Insatserna ska så långt som möjligt utformas och genomföras tillsammans med den enskilde. Den enskildes delaktighet är av största vikt där önskemål och individuella förutsättningar ska beaktas. Hälso- och sjukvårdslagen (HSL), socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) bygger på frivillighet och innebär att man inte får vidta åtgärder mot den enskildes vilja. Tvångs- och begränsningsåtgärder s.k. nödrätt får endast användas med stöd av lag.

Skyddsåtgärder får inte kompensera för brister i verksamheten, som till exempel brister i bemanningen, personalens kompetens eller att verksamheten bedrivs i lokaler som inte är ändamålsenliga. Vård- och omsorgspersonalen och den enskilde måste ha god kännedom om skyddsåtgärdens funktion och tillförlitlighet. Verksamheterna ska i första hand prova alternativa bemötandestrategier och alternativa arbetsätt som ska utvärderas. Målet är att varje person ska bemötas utifrån sina behov, förutsättningar och intressen. Riskbedömning genomförd tillsammans med den enskilde, samtliga berörda yrkesfunktioner och eventuellt närstående ger förutsättningar och tillfälle för att alla omkring den enskilde ska kunna bidra med erfarenhet och kunskap och olika perspektiv på lösningar.

Regelverk

Styrdokument för gällande riktlinje är följande författningar:

- Hälso- och sjukvårdslagen (SFS 2017:30)
- Patientlagen (SFS 2014:821)
- Patientsäkerhetslagen (SFS 2010:659)
- Socialstyrelsens meddelandeblad 12/2013, Tvångs och skyddsåtgärder för vuxna
- Socialtjänstlagen (SFS 2001:453)
- Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS 1993:387)

SYFTE

Att hantering av skyddsåtgärder och larm ska vara korrekt utifrån gällande lagstiftning.

MÅL

God och säker vård utifrån kundens rätt till integritet och självbestämmande genom att understödja den dagliga livsföringen utifrån individuella förutsättningar.

METOD

Bedömning av skyddsåtgärder:

En skyddsåtgärd kan för vissa personer i ett visst sammanhang upplevas som en hjälp eller ett hjälpmedel om det bidrar till att personen känner sig trygg och säker men kan i andra sammanhang upplevas som en otillåten tvångsåtgärd om personen upplever det som obehagligt. Varje beslut om skyddsåtgärd föregås av en individuell riskanalys. Kartläggningen av situationen och bedömningen ska ske i samverkan med de som är berörda runt den enskilde, närstående kan också vara delaktiga.

Arbetsgång vid riskanalys för skyddsåtgärder:

- Inhämta samtycke, hur och vem/vilka som bedömt (se riktlinje gällande samtycke)
- Beskrivning av den enskildes behov och problem, förmåga att uttrycka sig
- Målbeskrivning
- Bakomliggande orsaker, olika utredningar eller annan dokumentation och information som ligger till grund
- Tidigare provade insatser och utvärderingar, hänvisa till eventuella tidigare vårdplaner/genomförandeplaner eller annan dokumentation och information
- Planerad skyddsåtgärd utifrån bedömning och den enskildes mål. Vilka risker medför den möjliga åtgärden samt vilka risker medför det att inte vidta den möjliga åtgärden
- Plan för hur berörda får vetskap om skyddsåtgärden
- Uppföljning, hur den ska gå till, hur ofta uppföljningarna ska ske samt möjliga alternativ till skyddsåtgärden.

Samtliga riskanalyser oavsett beslut om skyddsåtgärd eller inte ska vara dokumenterade i relevant journal.

Tvångs- och begränsningsåtgärder – nödrätt

I vissa särskilda fall kan man åberopa nödrätten som skäl till att man vidtagit begränsningsåtgärder. Bestämmelserna om nödrätt (24 kap. 4 § BrB 2) innebär bland annat att den som handlar i nöd för att avvärja fara för liv, hälsa, egendom under vissa förutsättningar kan vara fri från ansvar. Det som är aktuellt inom vård och omsorg är främst fara för liv och hälsa. Handlingen måste stå i proportion till den fara som föreligger. I vård och omsorg kan det uppstå en ”akut” situation där en medarbetare vidtar åtgärder som innehåller någon form av våld eller tvång för att avvärja fara för liv och hälsa.

Akuta situationer där nödrätt skulle kunna åberopas är när den enskilde:

- Är på väg ut i en starkt trafikerad gata
- Ger sig ut i tunna kläder och riskerar att frysa ihjäl
- Försöker kasta sig ut från ett fönster eller en balkong

Skyddsåtgärder inom hälso- och sjukvårdens område

- **Skyddsåtgärd bälte, sele, broms, rullstolsbord samt barriär till hygienstol**

Skyddsåtgärderna kan bara användas med den enskildes samtycke och under förutsättning att skyddsåtgärden ska vara till hjälp för den enskilde. Innan en skyddsåtgärd vidtas ska det noggrant klarläggas vilket problem som ska lösas med skyddsåtgärden. Det är viktigt att alla som deltar i vården/omvårdnaden av den enskilde känner till och följer skyddsåtgärden. Skyddsåtgärderna är aldrig ett alternativ istället för tillsyn.

Exempel på målgrupp och behov

- Personer som har stora svårigheter att bibehålla sin kroppsställning i sittande i rullstol/hygienstol/fåtölj och där skyddsåtgärden kan bidra till ökad trygghet
- Personer som använder rullstol/hygienstol/fåtölj och där fall ur stol ska förhindras och där skyddsåtgärden kan bidra till ökad trygghet

Kriterier

- Funktionsnedsättning som medför stora svårigheter att bibehålla kroppsställning sittande i rullstol/hygienstol/fåtölj
- Personer som använder rullstol/hygienstol/fåtölj och har behov att förhindra fall ur rullstol/hygienstol vid förflyttning
- Funktionsnedsättning som medför begränsning i att bedöma sin förmåga att stå och gå med stor skaderisk som följd
- Otrygghet

Mål med skyddsåtgärden

- Möjliggöra en bibehållen kroppsställning i sittande
- Möjliggöra aktivitet
- Förhindra glidning eller fall ur rullstol/hygienstol/fåtölj
- Förebygga fall och fallskada
- Öka trygghet

- **Skyddsåtgärd sänggrind**

En uppfälld sänggrind kan bara användas som åtgärd om den enskilde samtycker och under förutsättning att skyddsåtgärden är till stöd eller skapar trygghet för den enskilde.

Uppfällda sänggrindar ska aldrig användas slentrianmässigt, även om grindar redan sitter på sängen då en uppfälld sänggrind kan orsaka skada. En extra låg säng i kombination med en mjuk dyna nedanför sängen, fallskyddsmattor kan för vissa personer vara ett bra alternativ. När en bedömning av skyddsåtgärd sänggrind inte är genomförd ska ett buntband användas i syfte att förhindra oavsiktlig användning av grinden.

Exempel på målgrupp

- Personer med funktionsnedsättning som medför svårigheter att förflytta sig i liggande ställning
- Personer med kognitiv svikt med exempelvis nedsatt minnesfunktion, nedsatt emotionell funktion eller motorisk oro där grindarna ökar möjligheten att komma till ro
- Personer där stor fallrisk från sängen föreligger

Mål med skyddsåtgärden

- Möjliggöra självständiga lägesändringar i sängen och mera aktivt kunna medverka i den personliga omvårdnaden
- Ge trygghet och ökad säkerhet

- **Skyddsåtgärd epilepsilarm**

Anfallslarm för personer med epilepsi förskrivs efter samråd med behandlande läkare. Det gäller den typ av epilepsianfall där det finns behov av att påkalla uppmärksamhet från annan person eller personal i bostaden.

Exempel på målgrupp

- Personer med diagnostiserad epilepsi, där anfall medför risk för skada för den enskilde

Mål med larmet

- Ökad självständighet, trygghet och säkerhet.

- **Skyddsåtgärd GPS larm**

Syftet med att använda GPS-larm är att göra utomhusvistelsen trygg igen och låta personer vara aktiva och självständiga. Det är viktigt att beakta att GPS larm inte är en garanti för säkerhet.

Exempel på målgrupp

- Personer med kognitiva funktionsnedsättningar som innebär nedsatt minnesförmåga och eller svårigheter att ta ställning till och fatta egna beslut. Personer som saknar viss förmåga att orientera sig.

Mål med larmet

- Personen ska få ett mervärde i sin tillvaro till exempel i självbestämmandet och privatlivet.

Skyddsåtgärder inom socialtjänstens område

- **Skyddsåtgärd sensorlarm**

Ett sensorlarm syftar till att påkalla uppmärksamhet när den enskilde är i rörelse. Exempel på sensorlarm är dörrlarm, rörelselarm och larmmatta.

Exempel på målgrupp

- Personer med funktionsnedsättningar som innebär risk att falla och skada sig och där skyddsåtgärden ger ökad trygghet
- Personer där aktivitetsbegränsningar medfört tillbud avseende fall, försvinnande som inneburit skada eller risk för skada för den enskilde eller dess omgivning

Mål med larmet

- Ökad självständighet, trygghet och säkerhet i vardagliga situationer

- **Skyddsåtgärd låst ytterdörr i särskild boendeform**

Ytterdörren till en särskild boendeform kan vara låst då det är brukligt att låsa dörren i de flesta människors hem, detsamma gäller dörrar till avdelningar och enheter. Det som är avgörande är om den enskilde själv klarar att öppna låset eller om den enskilde utan dröjsmål kan få hjälp med att öppna låset. I de fall ytterdörren är låst måste det finnas planering för hur en utrymning ska ske exempelvis vid brand eller annan liknande fara.

- **Skyddsåtgärder kring mat, pengar, alkohol, cigaretter med mera**

Att låsa in och begränsa tillgången till mat, pengar, alkohol och cigaretter med mera kan bedömas nödvändigt vid vissa tillfällen. Då eventuella behov av sådana skyddsåtgärder uppstår ska alltid en individuell riskbedömning genomföras. Att låsa gemensamma kök, skafferier, kyl och frys utifrån en individs behov begränsar även andra boendes tillgång till kök och mat. Förekommer lås av detta slag ska omvårdnadspersonalen finnas tillgängliga och vägleda den enskildes behov.

Exempel på målgrupp och behov

- Enskilda som behöver och önskar ha stöd med att begränsa matintag
- Enskilda som har svårigheter att hantera till exempel pengar, alkohol och cigaretter och som på grund av dessa svårigheter hamnar i olika och för den enskilde besvärliga och oönskade situationer.

Kriterier för användning

Då olika arbetssätt och bemötande samt justering av bemanning inte i tillräcklig utsträckning hjälpt och den enskilde uttrycker önskemål om stöd. Detta ska finnas dokumenterat i enskildes journal och genomförandeplan.

Mål med skyddsåtgärden

Målsättningen är att ge den enskilde stöd att hantera mat, pengar, alkohol och cigaretter med mera för att öka möjligheterna för den enskilde att komma fram till de strategier som denne behöver för att hantera situationen på det sätt som den enskilde önskar.

Trygghetslarm inom socialtjänstens område

Trygghetslarm påkallar uppmärksamhet när den enskilde är i behov av hjälp.

Exempel på målgrupp

- Personer med funktionsnedsättningar som innebär risk att falla och skada sig och där larmet ger ökad trygghet
- Personer där aktivitetsbegränsningar medfört tillbud avseende fall, försvinnande som inneburit skada eller risk för skada för den enskilde eller dess omgivning

Mål med larmet

- Ökad självständighet, trygghet och säkerhet i vardagliga situationer

GPS larm

Syftet med att använda GPS-larm är att göra utomhusvistelsen trygg igen och låta personer vara aktiva och självständiga. Det är viktigt att beakta att GPS larm inte är en garanti för säkerhet.

Exempel på målgrupp

- Personer som upplever en otrygghet att röra sig och vistas utomhus. Personen ansöker själv om skyddsåtgärden med GPS- larm. I undantagsfall kan biståndsbedömaren besluta om GPS-larm på personer med kognitiv svikt men då alltid efter konsultation av demensteamet.

Mål med larmet

- Personen ska få ett mervärde i sin tillvaro till exempel i självbestämmandet och privatlivet.

KARLSTADS KOMMUN